

ADOLYGIAD CYNLLUN GWELLA

HAWLIAU TRAMWY

Cyngor Gwynedd

Drafft i sylw Pwyllgor Craffu Cymuned 25 Chwefror 2021

DRAFFT

Cynnwys

Y Weledigaeth a chyflwyno themâu'r Cynllun Gwella Hawliau Tramwy

1.Cefndir

- 1.1 Pwrpas y Cynllun Gwella Hawliau Tramwy
- 1.2 Paratoi y CGHT newydd
- 1.3 Disgrifiad o ardal Gwynedd
- 1.4 Cyngor Gwynedd
- 1.5 Cyd-destun strategol
- 1.6 Gwasanaeth Cefn Gwlad a Ffordd Gwynedd
- 1.7 Gwerthusiad i ba raddau y cyflawnwyd y CGHT blaenorol
- 1.8 Rhaglen Diwygio Mynediad
- 1.9 Newid Hinsawdd

2. Prif Thema A : Cynnal a rheoli'r Rhwydwaith Hawliau Tramwy

- 2.1 Rhwydwaith Hawliau Tramwy Gwynedd
 - 2.2 Cyfrifoldebau
 - 2.3 Cyflwr y rhwydwaith
 - 2.4 Categoriadau
 - 2.5 Problemau ar Hawliau Tramwy
 - 2.6 Adnoddau ar gyfer Hawliau Tramwy
 - 2.7 Polisiâu
 - 2.8 Gorfodaeth
 - 2.9 Cynnal y Llwybr Arfordir
 - 2.10 Systemau Gwybodaeth
 - 2.11 Gweithio gyda Phartneriaid
 - 2.11.1 Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri
 - 2.11.2 Cyngorau Cymuned a Thref
 - 2.11.3 Tirfeddianwyr
 - 2.11.4 Cyfoeth Naturiol Cymru
 - 2.11.5 Grwpiau Defnyddwyr
 - 2.12 Gwirfoddolwyr
 - 2.13 Fforymau Mynediad Lleol

3. Prif Thema B : Y Map a'r Datganiad Swyddogol

- 3.1 Beth yw'r map diffiniol a'r datganiad swyddogol
- 3.2 Defnydd a phwysigrwydd y Map Diffiniol a'r Datganiad Swyddogol
- 3.3 Gorchmynion Diwygio'r Map Swyddogol
- 3.4 Gorchmynion Llwybrau Cyhoeddus

3.5 Gorchmynion Cam Cyfreithiol

3.6 Gwallau ac anghysondebau

3.7 Ffyrdd Coll

4. Prif Thema: Cwrdd â anghenion defnyddwyr

4.1 I ba raddau y mae hawliau tramwy lleol yn bodloni'r cyhoedd nawr ac yn y dyfodol.

4.2 Anghenion cerddwyr

4.3 Anghenion beicwyr

4.4 Anghenion marchogwyr

4.5 Asesu anghenion pobl gyda nam ar eu synhwyrau a'u symudedd

4.6 Y galw am lwybrau aml ddefnydd

4.7 Teithiau a hyrwyddir gan Gyngor Gwynedd ac eraill

4.8 Bioamrywiaeth

4.9 Cynlluniau Amaeth Amgylcheddol ar ôl Brexit

Atodiadau :

Atodiad 1 – Gwerthusiad y CGHT blaenorol

Atodiad 2 - Adroddiad Ymgynghoriad Cyhoeddus

Y Weledigaeth a chyflwyno themâu'r Cynllun Gwella Hawliau Tramwy (CGHT)

Gweledigaeth y Cynllun hwn yw bod gennym yng Ngwynedd fynediad hygyrch i gefn gwlad, yr arfordir a mannau gwyrdd a bod y mynediad yn addas i'w bwrpas ac yn ddiogel i'w ddefnyddio.

I wireddu'r weledigaeth mae 3 thema wedi eu hadnabod sy'n rhai allweddol i gyflawni'r CGHT.

Thema A : Cynnal a rheoli'r Rhwydwaith Hawliau Tramwy a mynediad i gefn Gwlad

Thema B: Y map Map a'r Datganiad Swyddogol

Thema C: Asesu a chwrdd ag anghenion defnyddwyr

Cyflwynir Datganiadau Gweithredu ar gyfer pob thema, rhain fydd amcanion craidd y CGHT.

Pwysleisir nad oes gofyn i'r CGHT gynnwys rhaglenni gwaith manwl, yn hytrach bydd rhaglenni gwaith am gyfnodau o flwyddyn neu fwy yn cael eu paratoi gan Y Gwasanaeth Cefn Gwlad.

1.1 Pwrpas y Cynllun Gwella Hawliau Tramwy

Mae Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000 (Deddf 2000) yn gosod dyletswydd ar Awdurdodau Lleol i baratoi Cynllun Gwella Hawliau Tramwy (CGHT) sef cynllun strategol ar gyfer reoli, datblygu a hyrwyddo eu hawliau tramwy.

Cafodd y CGHT cyntaf ei baratoi yn y cyfnod rhwng 2003 a 2007 a fe'i fabwysiadwyd yn Nhachwedd 2007. Mae cyfnod y Cynllun hwn yn ymestyn hyd at 2030.

1.2 Paratoi'r CGHT newydd

Yn 2016 cyflwynodd Llywodraeth Cymru ganllawiau i Awdurdodau Lleol ar baratoi CGHT newydd. Wrth baratoi'r CGHT mae'n ofynnol yn ôl y Ddeddf i roi sylw i'r canlynol :

- Y graddau y mae'r hawliau tramwy yn ateb gofynion y cyhoedd yn awr ac yn y dyfodol.
- Y cyfleoedd y mae'r hawliau tramwy cyhoeddus yn eu darparu i bobl wneud ymarfer corff a mwynhau mathau eraill o weithgareddau hamdden awyr agored.
- Pa mor hygyrch yw'r hawliau tramwy cyhoeddus i bobl ddall neu rannol ddall a phobl a phroblemau symudedd?

Yn ychwanegol dylai'r CGHT diwygiedig sicrhau eu bod yn mynd i afael a'r canlynol :

- Gwerthuso i ba raddau y cyflawnwyd y CGHT blaenorol.
- Gwerthusiad o gyflwr y rhwydwaith ar hyn o bryd a'i hanes
- Cyfleoedd i gyfrannu at amcanion Teithio Llesol
- Cyfleoedd i gyfrannu at amcanion Llesiant
- Cyfleoedd i gyfrannu at gyflawni cynlluniau a blaenoriaethau eraill.

1.3 Disgrifiad o ardal Gwynedd

Tirwedd : Mae gan Wynedd dirwedd odidog, fe adlewyrchir ansawdd y dirwedd yn ddynodiadau Parc Cenedlaethol Eryri ac Ardal o Harddwch naturiol Eithriadol Penrhyn Llyn. Mae'r rhain yn cynnwys nifer o Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig, ac Ardaloedd Cadwraeth Arbennig er mwyn gwarchod cynefinoedd, rhywogaethau a nodweddion daearegol.

Pobl Gwynedd : Yn ôl cyfrifiad 2011 roedd 121,874 o bobl yn byw yng Ngwynedd, sy'n gynydd o 5,031 ers cyfrifiad 2001 gyda 65.4% yn gallu siarad Cymraeg. Roedd 49.2% o'r boblogaeth yn ddynion a 50.8% yn ferched gyda 96.5% yn disgrifio'i hunain o grŵp ethnig

gwyn ac yn bennaf yn Gymry neu o wledydd eraill y DG. Mae Llywodraeth Cymru yn amcanu bydd poblogaeth Gwynedd yn parhau i dyfu'n raddol dros yr 20 mlynedd nesaf i 126,200 yn 2024 a 130,600 yn 2034. Amcanir hefyd mai twf yn y boblogaeth dros 75 fydd yn bennaf gyfrifol am y cynnydd yn y boblogaeth. Mae dwysedd poblogaeth Gwynedd yn isel, yn 0.5 person fesul hectar o gymharu â chyfartaledd Cymru o 1.5 person i bob hectar.

Yr economi: yn gyd-destun y CGHT mae dau sector economaidd yn dylanwadu'n gryf ar fynediad i gefn gwlad, sef twristiaeth ac amaeth. Amcangyfrifir fod dros 7 miliwn o bobl yn ymweld â Gwynedd yn flynyddol sydd ar gyfartaledd yn cyfrannu oddeutu 1 biliwn y flwyddyn i economi'r Sir. Mae amrywiol fusnesau twristiaeth yn cyflogi tua 16,000 o swyddi. Dros y ddegawd 2010 - 2020 gwelwyd pwyslais cynyddol ar farchnata Gwynedd fel atyniad ar gyfer gwahanol weithgareddau awyr agored gyda cherdded yn cael ei nodi fel y gweithgaredd mwyaf poblogaidd ymysg ymwelwyr. Mae gweithgareddau yng nghefn gwlad megis beicio a beicio mynydd, dringo, gwyllo bywyd gwylt a hwylio hefyd yn weithgareddau poblogaidd.

Yn draddodiadol mae amaeth wedi bod yn gonglfaen i economi Gwynedd, er bu newidiadau mawr ers yr Ail Ryfel Byd mae'n parhau yn ddiwydiant allweddol sy'n cyflogi o leiaf 5,000 o bobl mewn 1,200 o fusnesau. Erbyn hyn mae nifer fawr o fusnesau amaeth wedi arallgyfeirio i fod yn rhan o'r sector dwristiaeth.

1.4 Cyngor Gwynedd

Cyngor Gwynedd yw'r awdurdod lleol sy'n cwmpasu ardaloedd y cyn cyngorau Dosbarth Arfon, Dwyfor a Meirionnydd. Er nad yw'r rhaniadau daearyddol yma bellach gyda statws ffurfiol mae'r ffaith fod prif swyddfydd y Cyngor yng Nghaernarfon, Pwllheli a Dolgellau yn golygu fod rhai gwasanaethau yn parhau i gael eu cyflawni yn seiliedig ar y 3 ardal.

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am oll wasanaethau llywodraeth Leol sy'n cynnwys addysg, gofal, priffyrdd, cynllunio a rheolaeth datblygu.

Etholir 75 o gynghorwyr i gynrychioli etholwyr y Sir, mae'r Cyngor yn cael ei arwain gan y Cabinet sy'n gyfrifol am osod cyfeiriad strategol a pholisiau gweithredol.

1.5 Cyd-destun Strategol y CGHT

Mae'r CGHT yn torri ar draws a gôr gyffwrdd a strategaethau a chynlluniau lleol a chenedlaethol. Dyma'r rhai mwyaf perthnasol :

Cynllun Cyngor Gwynedd 2018 – 23

Mae'r ddogfen yn adnabod 7 uchelgais ar gyfer Cyngor a phobl Gwynedd, sef

- Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

- Derbyn addysg o'r radd flaenaf fydd yn caniatáu i ni wneud yr hyn y dymunwn ei wneud
- Ennill cyflog digonol i ni fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd.
- Cael byw mewn cartrefi o ansawdd o fewn ein cymunedau
- Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg
- Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol gyhyd ag sy'n bosibl
- Cael mantais ar harddwch naturiol y Sir

Cynlluniau Llesiant

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn rhoi dyletswydd at awdurdodau cyhoeddus i asesu a pharatoi cynllun llesiant sy'n cwrdd â saith nod sy'n cael eu nodi yn y ddeddf, sef

- Cymru ffyniannus
- Cymru fwy gwydn
- Cymru iachach
- Cymru fwy cyfartal
- Cymru o gymunedau cydlynol
- Cymru lle mae'r iaith Gymraeg a'i diwylliant yn ffynnu
- Cymru sy'n fyd eang cyfrifol

Prif negeseuon Asesiad Llesiant Gwynedd sy'n cael eu hadlewyrchu yn y Cynllun Llesiant oedd:

- Yr angen i gynnal ysbryd cymunedol iach sydd mor bwysig i lesiant
- Pwysigrwydd gwarchod yr amgylchedd naturiol
- Deall effaith y newid yn nemograffig ein hardaloedd
- Pwysigrwydd gwarchod a hyrwyddo'r iaith Gymraeg
- Hybu defnydd adnoddau naturiol i wella iechyd a llesiant yn y hir dymor
- Gwella cysylltiadau trafndiaeth i alluogi mynediad at wasanaethau a chyfleusterau
- Yr angen am swyddi o safon uchel a chartrefi fforddiadwy i bobl leol
- Effaith tlodi ar lesiant
- Sicrhau cyfle i bob plentyn i lwydd

Cynllun Datblygu Lleol ar y cyd Gwynedd a Môn

Cynllun sy'n gosod cyfeiriad strategol i ddefnydd tir yng Ngwynedd a Môn.

Mae Polisi PS4 yn berthnasol i amcanion y CGHT.

Trafnidiaeth Gynaliadwy, Datblygiad a Hygyrchedd yn berthnasol i'r CGHT

Lle'n bosibl, gwarchod, gwneud ychwanegiadau, gwelliannau a hyrwyddo llwybrau a hawliau tramwy (llwybrau, llwybrau ceffyl a chilffyrdd), llwybrau beicio er mwyn gwella diogelwch, hygyrchedd a mynediad (gan gynnwys defnyddwyr anabl) I'r dulliau yma o deithio ac i gynyddu buddion iechyd, hamdden, lles a thwristiaeth i'r gymuned leol ac ymwelwyr.

Deddf Amgylchedd (Cymru) 2016

Mae Rhan 1 o'r Ddeddf yn cyflwyno egwyddorion dull gweithio rheolaeth gynaliadwy o adnoddau naturiol sef sut mae anifeiliaid, planhigion, aer, dwr, mwynau a'r tir yn rhyngweithio gyda'i gilydd a'u cysylltiad â llesiant pobl. Y dull ar gyfer cyflawni hyn yw drwy gynhyrchu Datganiadau ardal. Cyfoeth Naturiol Cymru sy'n arwain ar y gwaith o baratoi 7 Datganiad Ardal. Mae cynghorau Gwynedd, Môn a Conwy wedi' cynnwys yn natganiad ardal y Gogledd Orllewin.

Cyhoeddwyd y Datganiadau gan CNC ym Mawrth 2020, serch hynny byddant yn cael ei adolygu a'u diweddarau'n gyson.

Dyma rai sylwadau'r Datganiad Ardal ardal yn ei wneud ynglŷn â mynediad :

- Mae mynediad i fannau gwyrdd a glas yn cyfrannu'n sylweddol at iechyd corfforol a meddyliol.
- Dylid creu mwy o lwybrau Teithio Llesol.
- Angen i gyfleoedd mynediad fod yn rhan o gynlluniau datblygu yn y dyfodol.
- Cysylltu llwybr yr arfordir a'r rhwydwaith hawliau tramwy i helpu cymunedau gysylltu â'n harfordir.

Deddf Teithio Lesol (Cymru) 2013

Teithio llesol yw teithio ar droed neu ar feic i bwrpas gwaith, addysg i ddefnyddio cyfleusterau cyhoeddus, siopa. Yng nghyd-estyn y Ddeddf nid yw teithio yn benodol ar gyfer hamdden yn cael eu hystyried fel teithio llesol.

Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd ar Awdurdodau Lleol i greu mapiau teithio llesol ar gyfer cymunedau sydd wedi eu dynodi'n canolfannau Teithio Llesol. Dyma ganolfannau teithio llesol Gwynedd:

Bangor, Caernarfon, Porthmadog, Abermaw, Bethesda a Rachub, Pwllheli, Dolgellau, Tywyn, Y Felinheli a Caeathro

Yn dilyn ymgynghoriad cyhoeddus yn 2016 paratowyd mapiau sydd i'w gweld ar safle we'r Cyngor

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Dweud-eich-dweud/Canlyniadau-ymgyngoriadau/Cynllun-Trafnidiaeth-Lleol-ar-y-Cyd.aspx>

Er bod y sylw pennaf yn cael ei roi i'r ardaloedd trefol mae cynlluniau Teithio Llesol yn gyfle i greu gwell cysylltiadau o fewn 45 munud o bellter teithio i'r canolfannau. Mae'r rwydwaith hawliau tramwy yn ogystal â'r Lonydd Glas yn allweddol i ddatblygu a thwf teithio llesol yng Ngwynedd.

Twristiaeth

Mae'r sector twristiaeth yn rhan allweddol o economi Gwynedd gyda mwynhau cefn gwlad a thraethau'r prif reswm a roddwyd gan 63% o ymwelwyr dros ymweld â'r Sir (*Adolygiad Twristiaeth Gwynedd 2019*)

Dros y ddegawd ddiwethaf Cynllun Rheoli Cyrchfan Gwynedd (2013 – 20) sydd wedi arwain gwaith y Cyngor ym maes Twristiaeth.

Prif amcanion y cynllun oedd:

- ymestyn y tymor twristiaeth,
- cynyddu gwariant ymwelwyr,
- gwella ansawdd profiad yr ymwelydd,
- gwella integreiddiad twristiaeth ag agweddau eraill ar fywyd,
- gwella'r amgylchedd naturiol, adeiledig a diwylliannol

Mae'r Cyfnod Cofid wedi cael effaith sylweddol ar y sector yng Ngwynedd gyda gwestai ac atyniadau wedi bod ar gau am gyfnodau hir. Yn dilyn llacio cyfyngiadau teithio yn ystod haf 2020 amlygwyd rhai effeithiau negyddol twristiaeth ar gymunedau a'r amgylchedd sydd wedi ysgogi trafodaeth ynglŷn â sut fath o ddiwydiant twristiaeth sy'n briodol a chynaliadwy i Wynedd. Mewn ymateb bydd y Cyngor yn ystyried y diwydiant yn gyd-destun yr egwyddorion canlynol :

- Dathlu a pharchu ein cymunedau, iaith a diwylliant
- Cynnal a pharchu ein hamgylchedd
- Sicrhau dod y manteision i gymunedau Gwynedd yn fwy nac unrhyw anfanteision

Cynllun Rheoli AHNE Llyn

Mae'n ofynnol i baratoi ac adolygu Cynllun Rheoli ar gyfer Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Llyn yn unol â gofynion y Ddeddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy. Mae'r Cynllun presennol yn weithredol hyd at 2020.

Mae'r Cynllun yn trafod 8 testun sy'n berthnasol i'r AHNE gan gynnwys Hawliau Tramwy a Mynediad.

Polisiau perthnasol i hawliau tramwya mynediad

MP1 . Cynnal, Gwarchod a hyrwyddo hawliau tramwy cyhoeddus allweddol yr ardal a sicrhau eu bod ar gael i'w defnyddio yn ddi-rwystr.

MP2. Cynnal a chadw'r llwybr Arfordir cenedlaethol a chreu cysylltiadau newydd yn unol â safonau a chanllawiau cenedlaethol.

MP3. Hyrwyddo 'r defnydd o gylchdeithiau lleol a thir mynediad agored yn Llyn.

MP4. Gwella darpariaeth ar gyfer ddefnyddwyr hawliau tramwy, gan gynnwys rhai'n marchogaeth , beicwyr a phobl anabl

Mae Swyddogion y Tîm AHNE yn gweithio'n agos gyda swyddogion hawliau tramwy a'r llwybr arfordir i weithredu cynlluniau a gwelliannau ar y ddaear.

Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri

Mae'n ofynnol i Barc Cenedlaethol Eryri baratoi a Chynllun Y Parc Cenedlaethol yn unol â gofynion Adran 61 o Ddeddf yr Amgylchedd 1995 sy'n gosod dau bwrpas statudol ar gyfer y Parciau Cenedlaethol:

- Gwarchod a gwella harddwch naturiol, bywyd gwylt a threftadaeth ddiwylliannol.
- Hyrwyddo cyfleoedd i'r cyhoedd ddeall a mwynhau nodweddion arbennig y Parciau Cenedlaethol.

Mae Awdurdod y Parc yn paratoi cynllun newydd yn 2020.

1. 6 Y Gwasanaeth Cefn Gwlad a Ffordd Gwynedd

Mae'r Gwasanaeth Cefn Gwlad yn un o Wasanaethau sy'n eistedd o fewn yr Adran Amgylched. Mae Gwasanaethau eraill yn cynnwys - Cynllunio, Gwarchod y Cyhoedd, Cludiant Cyhoeddus, Parcio a Gwaith Stryd, Traffic a Phrosiectau , Rheolaeth Adeiladu a Gwasanaeth Swyddfa Gefn.

Mae'r Gwasanaeth Cefn Gwlad yn gweithio'n agos â Gwasanaethau eraill yr Adran yn ogystal â gyda'r Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol, Y Gwasanaeth Cyfreithiol a'r Gwasanaeth Stadau.

Yn 2016 sefydlwyd strwythur sy gwmpasu'r meysydd gwaith a dyletswyddau isod:

- Cynnal a rheoli'r rhwydwaith hawliau tramwy a llwybrau eraill megis y Lonydd Glas
- Ymdrin â materion cyfreithiol a gorfodaeth yn gysylltiedig â'r rhwydwaith hawliau tramwy gan gynnwys diweddarau'r Map diffinio a'r datganiad swyddogol a'r Gofrestr Priffyrdd.
- Datblygu a chynnal y Llwybr Arfordir a chydweithio gyda mudiadau a chymunedau i wella cyfleoedd mynediad.

- Rhoi sylw i faterion cynllunio sy'n berthnasol i hawliau tramwy, bioamrywiaeth, diogelu coed ac ansawdd tirwedd Ardal Harddwch Naturiol Eithriadol Llyn (AHNE)
- Gweithredu prosiectau, i wella mynediad, gwarchod cynefinoedd, a rheoli tiroedd sydd dan ofal y Gwasanaeth.

Yn 2020 trosglwyddwyd swyddogion sy'n ymwneud ac elfen gyfreithiol hawliau tramwy a'r gofrestr priffyrdd i'r Gwasanaeth Traffic a Phrosiectau.

STRWYTHUR YMA

Mae Cyngor Gwynedd yn gweithredu diwylliant Ffordd Gwynedd - Roi Pobl Gwynedd yn ganolog i bob dim rydym yn ei wneud. Bydd pob gwasanaeth yn ymgymryd ag adolygiad Ffordd Gwynedd sy'n golygu dadansoddi trefniadau a phrosesau gwaith gan adnabod rhwystrau, risgiau a chyfleon. Mae'r isod yn crynhoi'r prif risgiau a adnabuwyd mewn perthynas â gwaith mynediad y Gwasanaeth Cefn Gwlad :

- Llai o adnoddau oherwydd toriadau yn golygu dirywiad yn y gwasanaeth a faint mae'r tîm yn medru cyflawni
- Pwysau gwaith ychwanegol oherwydd lleihad mewn staff yn achosi mwy o bwysau gwaith a straen.
- Achosion blinderus yn cymryd amser anghyfartal y swyddogion
- Diffyg cynnal a chadw yn cynyddu risg o ddamweiniau i ddefnyddwyr a hawliadau yswiriant yn erbyn y Cyngor.
- Methu delio a gorchmynion yn arwain at heriau gan ymgeiswyr drwy'r Arolygaeth Cynllunio.

1.7 Gwerthusiad i ba raddau y cyflawnwyd y CGHT blaenorol

Wrth baratoi'r adolygiad rhaid ail edrych ar CGHT blaenorol Cyngor Gwynedd a baratowyd rhwng 2003 a 2007 ac a fabwysiadwyd Cynllun yn Nhachwedd 2007.

Mae'r CGHT gwreiddiol yn cynnwys Datganiad Gweithredu wedi ei rhannu i 6 Thema sef :

Thema 1 : cyflwr y rhwydwaith Hawliau Tramwy

Thema 2 : Y Map a'r Datganiad Swyddogol

Thema 3 : Rheoli'r Rhwydwaith

Thema 4 : Deall anghenion Defnyddwyr

Thema 5: Darpariaeth Mynediad Presennol

Thema 6 : Hyrwyddo a chyhoedduswydd

Mae'r 6 Thema Gweithredu yn cynnwys cyfanswm o 43 gweithred unigol neu opsiynau yn amodol a'r argaeledd cyllid.

Llwyddodd y CGHT blaenorol i osod arweiniad a chyfeiriad ar gyfer y gwaith o reoli a chynnal y rhwydwaith mynediad yng Ngwynedd ac mae'n rhesymol i gasglu bod y mwyafrif o'r gweithredoedd wedi eu cyflawni'n llawn neu'r rhannol.

Mae Atodiad 1 yn cyflwyno gwerthusiad o'r hyn a gyflawnwyd gan y CGHT blaenorol.

1.8 Rhaglen Diwygio Mynediad

Yn 2015 ac yna yn 2017 cynhaliwyd ymgynghoriad gan lywodraeth Cymru i'r posibilrwydd o newid deddfwriaeth mynediad i gefn gwlad. Roedd ymgynghoriad 2017 yn edrych ar y meysydd canlynol :

- Sut gellir cynyddu cyfleoedd ar gyfer hamdden yn yr awyr agored
- Symleiddio prosesau ar gyfer cofnodi a chofrestru hawliau tramwy
- Edrych ar sut gellir gwella cyfathrebu am hawliau mynediad a chyfrifoldebau

Yn dilyn ymgynghoriad 2017 mae'r Llywodraeth wedi cychwyn proses sy'n edrych ar rai agweddau o'r ddeddfwriaeth gyda'r bwriad o leihau'r byrdwn biwrocratiaeth ar awdurdodau lleol yn ogystal ag ymestyn cyfleoedd mynediad.

Yn 2019 cychwynwyd ar y dasg o edrych yn fanwl ar nifer o argymhellion, sefydlwyd grwpiau tasg o dan arweiniad Cyfoeth Naturiol Cymru fydd yn edrych ar :

1. diwygio darpariaethau technegol ynghylch creu, dargyfeirio a dileu hawliau tramwy
2. cael gwared ar yr anghysondeb sy'n atal digwyddiadau beicio wedi'u trefnu ar lwybrau ceffylau
3. diddymu rhai meysydd o Ddeddf CROW sy'n profi'n gostus ac yn aneffeithlon, megis dyddiad cau i gofrestru ffyrdd coll erbyn 2026
4. Creu llwybrau aml ddefnydd : caniatáu beicio a marchogaeth ceffylau ar lwybrau troed,
5. Ymestyn tir agored i'r arfordir a chlogwyni môr.
6. Paratoi un map digidol statudol o bob hawl tramwy, tir mynediad a llwybrau cenedlaethol.

Rhagwelir bydd y grwpiau tasg yn adrodd i Lywodraeth Cymru gyda'i hargymhellion ar y ffordd ymlaen yn ystod gwanwyn 2021.

1.9 Newid Hinsawdd

Mae Cyngor Gwynedd wedi datgan Argyfwng Hinsawdd sy'n cyfleu bod yr Awdurdod yn cydnabod ac yn barod i weithredu uniongyrchol ac i ddylanwadu ar eraill i gymryd camau i liniaru effeithiau newid hinsawdd.

Mae'r effeithiau'n cynnwys

- Cynnydd yn amllder digwyddiadau tywydd eithafol yn cael eu teimlo yn y sir yn barod.
- Cynnydd yn y perygl o orlifo, mae 23,244 o drigolion Gwynedd yn byw mewn ardal sydd dan fygythiad.
- Gall lefelau'r môr godi hyd at 1.9m erbyn y flwyddyn 2100, mae codi lefel y môr eisoes yn bygwth bodolaeth rhai cymunedau arfordirol megis Y Friog.

Mae'r uchod eisoes yn cael effaith ar isadeiledd llwybrau o golli pontydd, erydu wyneb llwybrau i golli llwybrau o ganlyniad i erydiad clogwyni ar yr arfordir. Rhaid ystyried oblygiadau newid hinsawdd wrth gynllunio ar gyfer creu llwybrau newydd a gwelliannau i rai presennol.

Bydd y Cyngor yn mynd ati i baratoi Cynllun Gweithredu Newid Hinsawdd fydd yn sefydlu cyfeiriad ar gyfer ymateb i'r her, bydd yr effaith ar lwybrau a llecynnau gwyrdd yn rhan o'r Cynllun.

Rhan 2 : Thema A

Cynnal a rheoli'r Rhwydwaith Hawliau Tramwy a mynediad i gefn Gwlad

2.1 Y Rhwydwaith Hawliau Tramwy yng Ngwynedd

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am rwydwaith Hawliau Tramwy sydd oddeutu 3800km o hyd. Diffinnir hawl tramwy cyhoeddus fel priffordd sydd ar gael at ddefnydd y cyhoedd i'w ddefnyddio yn unol â'i status yn rhad ac am ddim ac ar unrhyw bryd.

Statws		Hyd (km)
Llwybr troed	cerddwyr	3345
Llwybr ceffyl	Cerddwyr , marchogaeth ceffyl , beic	305
Cilffordd Gyfyngedig	Cerddwyr, marchogaeth ceffyl, beic , ceffyl a throl	79
Cilffordd sy'n agored i bob traffic	Cerddwyr, marchogaeth ceffyl, beic, ceffyl a throl, cerbydau a pheiriant	39

Yn ychwanegol i'r rhwydwaith hawliau tramwy cofrestredig mae darpariaeth mynediad sydd ar gael i'r cyhoedd yn cynnwys:

- Y Lonydd Glas a Llwybrau drwy ganiatâd : dros 60km
- Tir agored (deddf CROW 2000) : 105,029ha (yn bennaf o fewn Ardal y Parc Cenedlaethol)

Ers 2007 mae oddeutu 50km o hawliau tramwy newydd wedi eu creu yn bennaf yn sgil datblygiad Llwybr Arfordir Cymru yng Ngwynedd a llwybrau aml ddefnydd megis Lôn Gwyrfai a Lon Las Ogwen.

2.2 Cyfrifoldebau

Cyngor Gwynedd yw'r awdurdod priffyrdd sydd a'r ddyletswydd statudol i warchod a chynnal y rhwydwaith. Mae'r cyhoedd, cynghorau cymuned ac eraill yn troi at y Cyngor i ddiogelu a datrys materion ymarferol a cyfreithiol sy'n gysylltiedig â hawliau tramwy.

Prif gyfrifoldebau cynnal sydd gan y Cyngor

- Arwyddo hawliau tramwy lle maent yn gadael y briffordd

- Mae cyfrifoldeb am arwyneb y mwyafrif o hawliau tramwy yn gorwedd gyda'r Cyngor
- Pontydd a strwythurau
- Rheoli tyfiant a cael gwared o rhwystrau

Nodir mai'r tirfeddiannwr sy'n gyfrifol yn gyfreithiol am gynnal a thrwsio dodrefn megis camfeydd a giatiau gan gynnwys dodrefn a osodir gan Y Cyngor a'r Parc Cenedlaethol a'r llwybrau categori 1 a 2 ac fel rhan o raglen gwelliannau.

2.3 Cyflwr y Rhwydwaith

Nid yw Cyngor Gwynedd erioed wedi cynnal asesiad llawn o gyflwr oll hawliau tramwy'r Sir. Cynhaliwyd yr arolwg mwyaf cynhwysfawr fel rhan o'r gwaith i baratoi'r CGHT gwreiddiol yn 2004 / 05 pan aseswyd tua 35% o'r rhwydwaith.

Hyd at 2012 / 13 arferwyd cynnal asesiad o 5% o'r rhwydwaith, pwrpas yr asesiad oedd adnabod llwybrau hawdd eu defnyddio yn unol â chanllawiau cenedlaethol at ddiben mesur perfformiad Awdurdodau Lleol Cymru. Canlyniad arolwg 2012 / 13 oedd bod 38% yn cyrraedd y gofynion. Dyma'r tro olaf i'r arolwg blynyddol gael ei gynnal, teimlwyd nad oedd yr ymdrech yn gysylltiedig â threfnu a chynnal yr arolwg yn ddefnydd effeithiol o amser staff ac adnoddau prin.

Er mwyn ceisio cyfleu darlun o gyflwr y rhwydwaith a'r oblygiadau ariannol o'i gynnal defnyddiwyd gwybodaeth a gasglwyd gan Gymdeithas y Cerddwyr fel rhan o'u hymgyrch Pathwatch, yn ogystal â data gan swyddogion y Cyngor a'r Parc Cenedlaethol.

Gwelir crynodeb o'r wybodaeth yn nhabl 2.

2.4 Categorioidio

Cyn ymhelaethu ar gyflwr y rhwydwaith rhaid ystyried y drefn categorioidio sydd wedi ei mabwysiadu gan y Cyngor ers yn agos i 15 mlynedd. Pwrpas categorioidio yw hwyluso'r dasg o flaenoriaethu ymdrech ac adnoddau ar gyfer cynnal a chadw llwybrau. Pwysleisir nad yw'r drefn categorioidio yn disodli oblygiadau statudol y Cyngor i gynnal y rhwydwaith cyfan.

Sefydlwyd y system ar y cyd a Chynghorau Cymuned a Thref yn y 2000au cynnar, canlyniad y gwaith oedd gosod y mwyafrif o hawliau tramwy mewn un o 5 categori yn seiliedig ar asesiad o'u defnydd a'u pwysigrwydd o safbwynt cysylltedd a photensial i'w uwchraddio. Er hwylustod lleihawyd nifer y categorïau yn 2010 i 4, mae tabl 1 yn nodi'i diffiniad o'r categorïau a chanran o'r rhwydwaith sydd o fewn pob categori.

Tabl 1

Categori	Diffiniad	% o'r rhwydwaith
1.	Llwybrau sy'n hwyluso symudiad pobl. Bydd y rhain fel arfer yn cael defnydd sylweddol neu'n ffurfio cyswllt mewn trefi, pentrefi neu rhwng cyfleusterau trafnidiaeth gyhoeddus, meysydd parcio ac atyniadau hamdden .	15%
2.	Llwybrau poblogaidd a ddefnyddir yn bennaf ar gyfer pleser gan gynnwys Llwybrau o amgylch cymunedau, teithiau cylchol, mynediad at draethau neu lwybrau a hyrwyddir.	27%
3.	Llwybrau, er na chant eu defnyddio mor aml, sydd yn ffurfio cysylltiadau arwyddocaol rhwng y Llwybrau yng nghategoriâu 1 a 2 neu rhwng cymunedau.	46%
4.(5)	Llwybrau a dim ond defnydd achlysurol ond a font yn parhau i ffurfio rhan o'r rhwydwaith lawn, effeithiol. Gall y rhain gynnwys cysylltiadau posibl rhwng cymunedau ble nad oes llawer i annog cerdded.	12%

Gan mai prif bwrpas categorieiddio oedd blaenoriaethu adnoddau fe'i integreiddwyd ym Mholisiau Hawliau Tramwy'r Awdurdod (*trafodir Polisiâu Hawliau Tramwy yn rhan 2.7.*)

Er enghraifft

- Polisi 1.3 sy'n ymdrin â Chynnal a chadw camfeydd a giatiau
- Polisi 1.4 sy'n ymdrin â chynnal yr arwyneb a rheoli llystyfiant
- Polisi 1.8 sy'n ymdrin â threfn ac amlder arolygol ac archwilio cyflwr hawliau tramwy.

Yn ystod y 2000au rhoddwyd blaenoriaeth i gynnal categorïau 1, 2 a 3 ond gyda lleihad pellach mewn cyllid ers 2014 rhoddwyd blaenoriaeth i gategoriâu 1 a 2 yn unig, sef oddeutu 42% o'r rhwydwaith.

Byddai'n rhesymol i ddamcanu y byddai ymrwymiad i'r system categorieiddio ymhen amser yn cael ei amlygu yng nghyflwr ffisegol y llwybrau. Mae'r effaith i weld yn amlwg os edrychir ar sawl eitem o waith a weithredwyd ar lwybrau o fewn y categorïau unigol, er enghraifft am y flwyddyn 2017 / 18 cofnodwyd y canlynol

Eitemau gwaith ar lwybrau category 1	650
Eitemau gwaith ar lwybrau category 2	658
Eitemau gwaith ar lwybrau category 3	582
Cyfanswm eitemau gwaith	1,890

Gellir gweld y duedd hon hefyd yn Nhabl 2, sef dadansoddiad o broblemau a nodwyd ar 1.021 km o hawliau tramwy yng nghategoriâu 1, 2 a 3, tua 27% o rwydwaith Gwynedd. (ffynhonnell Pathwatch, wedi'i recordio gan staff Gwynedd a APCE)

Tabl 2

Prif broblemau / diffygion	Categori 1	Categori 2	Categori 3
<i>Math o broblem</i>	<i>Nifer o broblemau</i>	<i>Nifer o broblemau</i>	<i>Nifer o broblemau</i>
Arwyddion ochr lon ar goll / wedi torri	24	22	86
Cyfeirbyst ar goll / wedi torri	23	23	35
Camfa ysgol /	1	4	19
Camfa un neu ddwy step	1	8	26
Camfa garreg	0	1	1
Giât fochyn	1	3	17
Giât < 1.2m	0	3	24
Giat 1.2m - 2m	2	7	21`
Giat /	0		10
Grisiau	2	1	1
Pontydd < 2m	2	10	31
Pontydd 2m - 5m	0	3	1
Pontydd > 5m	3	4	1
Wyneb mewn cyflwr gwael	36	69	46
Gordyfiant o'r ochr / planhigion ymledol	25	17	28
Tyfiant ar y wyneb	6	22	34
Coed wedi cwmpo	2	29	22
Defnydd tir / chwarel / coedwigaeth			17
Arall Other	10	10	29

Er mai ciplun o gyflwr y rhwydwaith yw'r wybodaeth hwn , mae'n amlwg ei fod yn dod a ni i'r casgliad bod cyflwr llwybrau yng nghategoriâu 1 a 2 yn well ar y cyfan na'r rhai yng nghategoriâu 3 a 4.

Yn ystod yr ymgynghoriad cyhoeddus a gynhaliwyd yn 2017, bu peth beirniadaeth o'r system gategoreiddio gan ei bod yn anochel yn arwain at ddirywiad llwybrau yn y categorïau is.

2.5 Problemau ar Hawliau Tramwy

Gellir rhannu problemau ar hawliau tramwy yn dri phrif fath

Mân problemau - gordyfiant tymhorol, canghennau coed wedi cwmpo, gorlifo tymhorol, dodrefn wedi'u gosod a'u cynnal yn wael neu ddiffyg arwyddo . Bydd y problemau hyn yn anghyfleus i'r defnyddiwr ond nid ydynt o reidrwydd yn gwneud y llwybr yn amhosibl ei ddefnyddio.

Problemau mawr - problemau llifogydd a draenio hir dymor, pontydd anniogel a pheryglus, tirlithriadau, goed wedi cwmpo, dodrefn diffygiol a pheryglus, wyneb sydd wedi'i erydu'n wael. Mae'r problemau hyn yn debygol o wneud y llwybr yn amhosibl ei ddefnyddio ond yn y rhan fwyaf o achosion gellir eu datrys gydag adnoddau digonol.

Rhwystro bwriadol - llwybrau wedi'u rhwystro gan ffensys, waliau neu rwystrau eraill a gan gatiâu sydd wedi'u cloi. Efallai y bydd yn bosibl datrys rhai o'r problemau hyn gyda dodrefn ac arwyddion gwell, gellir eu datrys hefyd gyda thrafodaethau rhwng swyddogion a'r tiffeddiannwr neu eu cynrychiolydd os yw hyn yn methu bydd yn rhaid i'r Cyngor gymryd camau gorfodi.

Mae'r problemau hyn, hefyd yn amlwg yn yr ymatebion a dderbyniwyd i'r Holiadur Ymgynghori Cyhoeddus. Nododd 61.2% o'r rhai a atebodd eu bod wedi dod ar draws problem wrth ddefnyddio hawliau tramwy. Crynodeb o'r ymateb

Problem a wynebwyd	% o'r rhai a atebodd
Rhwystro bwriadol	54.3
Diffyg arwyddion neu gamarweiniol	29.3
Gor dyfiant / coed wedi cwmpo	28
Giatiau / camfeydd mewn cyflwr gwael	39.2
Pontydd mewn cyflwr gwael / peryglus	21.4
Cwn bygythiol	26.5

DATGANIADAU GWEITHREDU 1

1a.Parhau i flaenoriaethu llwybrau yng nhatgoriau 1 a 2

Er bod beirniadaeth o'r drefn categoreiddio bresennol ; yn y tymor byr dyma'r drefn fwyaf ymarferol sy'n caniatáu bod y llwybrau mwyaf poblogaidd mewn cyflwr boddhaol- yn hawdd i'w defnyddio, yn ddiogel ac wedi arwyddo'n glir.

Rhaid cydnabod nad oes adnoddau ar gael i gynnal pob llwybr o fewn Categori 1 a 2 a bydd diffyg cynnal ar weddill y rhwydwaith yn arwain at ôl groniad o waith a chostau os am eu hadfer i safon dderbyniol.

1b.Diweddarau ac ail categoreiddio

Er mwyn adlewyrchu gofynion presennol cymunedau'r Sir, ymdrechir yn ystod oes y CGHT i adnabod a threalu dull effeithiol a theg o ddiweddarau ac ail categoreiddio hawliau tramwy.

1c.Asesu cyflwr y rhwydwaith

Mae adolygiad Ffordd Gwynedd wedi amlygu'r nad oes gennym wybodaeth sylfaenol am gyflwr y rhwydwaith.

Ymdrechir i gynnal arolwg cynhwysfawr o gyflwr hawliau tramwy Gwynedd i'w ddefnyddio i sefydlu gwaelodlin gellir ei ddefnyddio ar gyfer mesur perfformiad, cynorthwyo gyda'r gwaith o ail gategoreiddio llwybrau ag i flaenoriaethu cyllid grant fydd ar gael.

2.6 Adnoddau ar gyfer hawliau tramwy

Mae'r swyddogaeth i gynnal hawliau tramwy ynghyd a'r cyllid yn eistedd o fewn y Gwasanaeth Cefn Gwlad. Dros oes y CGHT gwreiddiol gwelwyd lleihad yn y gyllideb graidd flynyddol ar gyfer cynnal hawliau tramwy o £351k yn 2007 i £170k yn 2020. Gwelwyd hefyd leihad mewn staff gan gynnwys colli pump swyddi rheng flaen, sef dau Archwilydd Hawliau Tramwy a 3 tri Warden Cefn Gwlad.

O'r gyllideb bresennol mae oddeutu £32,000 yn cael ei glustnodi i gefnogi gwaith cynnal (torri tyfiant blynyddol) gan Gynghorau Cymuned a Thref sy'n gadael oddeutu £143,000 i ddelio a phopeth arall. Oherwydd y system categoreiddio mae'r mwyafrif o'r gwariant am fod ar lwybrau yn category 1 a 2 sef oddeutu 42% o'r rhwydwaith (tua 1,700 km).

Yn ychwanegol mae'r Gwasanaeth yn gyfrifol am gynnal y rhwydwaith Lonydd Glas, mae'r gyllideb graidd o £16,000 wedi aros yn sefydlog ers 2010.

Clustnodir £50,000 y flwyddyn yng nghyllideb strwythurau'r Cyngor tuag at bontydd a strwythurau hawliau tramwy.

Yn ôl y CGHT gwreiddiol byddai angen cyllideb flynyddol o **£380,586** er mwyn cynnal dodrefn a rheoli tyfiant blynyddol ar lwybrau categori 1, 2 a 3. Mae'r wybodaeth yma'n parhau'n berthnasol ac os ystyrir llwybrau categori 1 a 2 yn unig a gan ystyried chwyddiant (cyfartaledd o 3%) mae angen cyllideb sylfaenol o **£232k** os am gynnal llwybrau categori 1 a 2 mewn cyflwr boddhaol. Diffinnir cyflwr boddhaol fel llwybr di rwystr gyda dodrefn sy'n ddiogel ac yn hawdd i'w ddefnyddio, bydd natur y dodrefn yn amrywio yn ôl statws yr hawl tramwy.

Defnyddir y cyfan o'r gyllideb graidd flynyddol ar waith cynnal a gwaith adweithiol mewn ymateb i gwynion neu effaith tywydd eithafol. Rhagwelir pwysau cynyddol ar y gyllideb cynnal yn sgil dyfodiad clwyf yr onnen sydd am effeithio mwyafrif o goed onnen y Sir. Bydd yn ofynnol i'r Gwasanaeth weithredu i sicrhau diogelwch y cyhoedd ar diroedd rydym yn gyfrifol amdanynt fel y Lonydd Glas a rhaid sefydlu trefn i sicrhau bod perchnogion tir yn gweithredu i dorri coed peryglus sy'n agos i hawliau tramwy.

Os am uwchraddio llwybrau a gwneud gwelliannau mawr, er enghraifft ail wynebu a chodi pontydd rhaid troi at wahanol ffynonellau grant, dyma enghreifftiau o'r grantiau a dderbyniwyd rhwng 2010 a 2020 : .

- Derbyniwyd dros £900,000 drwy gronfa Gwella Hawliau Tramwy rhwng 2010 a 2017.
- £100k o gronfa Cymunedau'r Arfordir tuag at sefydlu 18 cylchdaith oddi ar y Llwybr Arfordir.
- Mae cyfraniad grantiau Teithio Lesol wedi galluogi gwelliannau i'r Lonydd Glas ac i lwybrau sydd wedi adnabod yn llwybrau Teithio Llesol.
- Yn 2020 / 21 lanswyd cronfa grant Gwella Mynediad gan Lywodraeth Cymru a denwyd £243,446 tuag at welliannau yng Ngwynedd fyddai ddim wedi cael eu gwneud fel arall. Bydd y gronfa ar gael yn 21 / 22.
- Rhwng 2017 a 2020 derbyniwyd £85,000 o gyllid grant tuag at welliannau mynediad o fewn ardal AHNE Llyn.

Mae grantiau allanol yn allweddol os am wneud gwelliannau mawr i'r rhwydwaith ond rhaid hefyd cael staff profiadol i baratoi ceisiadau, trefnu a goruchwylio gwaith. Rhaid felly sicrhau bod gennym yr adnoddau staff i wneud y gora o'r cyfleoedd sy'n codi ac os yn bosibl i gynnwys costau staff o fewn ceisiadau grant.

DATGANIAD GWEITHREDU 2

2.a Ymdrechir i adnabod a sicrhau grantiau ar gyfer gwelliannau strategol i'r rhwydwaith drwy gydweithio'n fewnol a gyda'n partneriaid tu allan i'r Cyngor.

2b. Rhaid sicrhau bod gennym adnoddau staff digonol i wneud ceisiadau a gweithredu prosiectau grant.

2.7 Polisiâu

Yn dilyn cyhoeddi'r CGHT gwreiddiol paratowyd a chyhoeddwyd dogfen Polisiâu Hawliau Tramwy Cyhoeddus. Mae'r ddogfen gyfredol i'w gweld ar safle we'r Cyngor

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Trigolion/Dogfennau-trigolion/Parcio,-ffyrdd-a-theithio/Polisiau-Hawliau-Tramwy.pdf>

Pwrpas y ddogfen yw crynhoi ac egluro cyfrifoldebau'r Cyngor a gosod arweiniad ar gyfer gwaith cynnal ffisegol y rhwydwaith ynghyd a'r prosesau cyfreithiol i warchod a diwygio hawliau tramwy cyhoeddus.

Mae'r ddogfen polisi yn rhoi pwyslais mawr ar y drefn Categori, serch hynny pwysleisir mai trefn ar gyfer blaenoriaethu adnoddau yw Categori ac nid yw'n gwaredu'r Cyngor o'i ddyletswydd statudol i gynnal a gwarchod y rhwydwaith cyfan gan gynnwys cyfrifoldeb am iechyd a diogelwch y cyhoedd beth bynnag yw categori'r llwybr. Pan mae'r Gwasanaeth yn derbyn ymholiadau gan y cyhoedd rhaid blaenoriaethu adroddiadau sydd ag oblygiadau ar iechyd a diogelwch y cyhoedd gan gynnwys staff y Cyngor. Wrth ymateb rhaid i swyddogion y Gwasanaeth Cefn Gwlad asesu'r risg a phenderfynu pa gamau i'w cymryd. Os yw'r difrod yn sylweddol, er enghraifft pont wedi disgyn neu lwybr wedi ei golli i'r môr bydd dim dewis ond i gau'r llwybr ac i geisio sicrhau adnoddau i'w adfer. Mewn achosion o'r fath rhoddir blaenoriaeth i lwybrau o fewn categori 1 a 2.

Mae'r ddogfen yn parhau'n arf effeithiol ac yn gosod sail i waith y Gwasanaeth, serch hynny rhaid cydnabod oherwydd lleihad mewn adnoddau staff a chyllid nad yw bellach yn bosibl gweithredu rhai o argymhellion y ddogfen. Er enghraifft:

- Polisi 1.8 Arolygon ac Archwiliadau - nid yw'n ymarferol bosibl cynnal y lefel o arolygon cyflwr yn unol â pholisi sef 50% o rwydwaith categori 1 yn cael ei arolygu yn flynyddol.
- Nid yw'r gyllideb yn caniatáu rhaglen ragweithiol ar gyfer torri tyfiant a gwelliannau.

Ers cyhoeddi'r ddogfen Polisiâu gwelwyd rhai newidiadau mewn defnydd tir a dulliau ffermio sy'n effeithio a'r hawliau tramwy.

- Polisi 2.1 Ffensys trydan - mae gofyn adolygu'r polisi yma i adlewyrchu'r cynnydd yn y defnydd o ffensys trydan ar gyfer rheoli stoc.

DATGANIAD GWEITHREDU 3

3a. Rhoddir blaenoriaeth i ymateb i ymholiadau lle mae perygl i ddiogelwch y cyhoedd.

3b. Rhaid diweddarau'r ddogfen Polisiâu Hawliau Tramwy er mwyn adlewyrchu lefelau adnoddau presennol a newidiadau mewn defnydd tir sydd wedi dylanwadu ar hawliau tramwy dros y ddegawd ddiwethaf.

2.8 Gorfodaeth

Mae'r Ddogfen Polisiâu Hawliau Tramwy yn amlinellu sut bydd swyddogion yn gweithredu camau i orfodi perchnogion tir ac eraill i waredu rhwystrau a gwarchod hawliau'r cyhoedd. Gall y cyhoedd hefyd gyflwyno rhybudd ffurfiol ar yr Awdurdod Priffyrdd i weithredu i agor hawl tramwy sydd wedi' rhwystro.

Yn y mwyafrif helaeth o achosion ymdrechir i ddatrys anghydfod drwy geisio dwy'n perswâd a chynnal trafodaeth gyda pherchnogion tir a defnyddwyr. Yn y pendraw mae cymryd yr agwedd yma'n arwain at well perthynas rhwng gwahanol garfannau ac yn lleihau baich gwaith biwrocraidd. Ers 2015 dim ond 2 achos gorfodaeth ffurfiol sydd wedi'i wneud gan yr Uned Cefn Gwlad sy'n tystio i allu staff i negodi a chymryd camau teg a chymesur yn unol â'r amgylchiadau.

Yn unol â'r polisiâu Categoriiddio rhoddir blaenoriaeth i ymdrechion gorfodaeth i hawliau tramwy categori 1 a 2.

DATGANIAD GWEITHREDU 4

4a. Ein nod yw agor ac arwyddo'r rhwydwaith hawliau tramwy cyhoeddus

4.b Ymdrech i osgoi camau gorfodaeth ffurfiol drwy drafod a negodi gyda pherchnogion tir a budd ddeiliaid.

Os nad oes dewis ond i gymryd camau gorfodaeth ffurfiol blaenoriaethir ymdrech ar lwybrau categori 1 a 2.

2.9 Cynnal y Llwybr yr Arfordir

Mae Gwynedd wedi chware ran allweddol yn natblygiad y Llwybr Arfordir Cenedlaethol, gyda 300km neu'n agos i 25% o'r Llwybr Arfordir yng Ngwynedd.

Sefydlwyd safonau cenedlaethol ar gyfer cynnal y llwybr ac i sicrhau cysondeb ar hyd arfordir Cymru. Ers 2015 mae Awdurdodau Lleol arfordir Cymru wedi derbyn cyllid blyneddol tuag at gynnal y Llwybr Arfordir. Dosrannir y cyllid yn unol â fformiwla genedlaethol, yn bresennol rhoddir £643 am bob km o lwybrau neu hawliau mynediad arall a £20 am bob km os yw'r Llwybr Arfordir yn dilyn ffyrdd, traeth neu bromenâd.

Yn unol â'r fformiwla mae Gwynedd yn derbyn oddeutu £80,000 y flwyddyn tuag at gynnal y Llwybr Arfordir.

DATGANIAD GWEITHREDU 5

5a. Bydd Gwynedd yn parhau i gynnal y Llwybr Arfordir yn unol â safonau cenedlaethol yn ddarostyngedig i barhad y trefniant cyllido presennol.

2.10 Systemau gwybodaeth

Ers oddeutu 2005 mae swyddogion hawliau tramwy wedi defnyddio system ddigidol Countryside Access Management System (CAMS) ar gyfer casglu a chofnodi gwybodaeth am gyflwr y rhwydwaith hawliau tramwy. Yn 2014 / 15 ail edrychwyd ar y system yn benodol i gymryd mantais o dechnoleg oedd yn galluogi gweithio o bell. Ers 2015 mae swyddogion wedi bod yn defnyddio tabledi tra yn y maes i gofnodi gwaith a phroblemau ar y system. Profwyd gwerth cael technoleg symudol yn ystod cyfnod Cofid sydd wedi caniatáu swyddogion hawliau tramwy i barhau i weithio.

Rhodddwyd sylw i system CAMS fel rhan o adolygiad Ffordd Gwynedd y Gwasanaeth a chasglwyd bod y system yr arf pwysig i waith y gwasanaeth yn enwedig y gallu i weithio o bell. Serch hynny, adnabuwyd nad oedd defnydd llawn yn cael ei wneud o rhai agweddau o'r system megis cofnodi ymholiadau a chwynion.

DATGANIAD GWEITHREDU 6

6a Mae cael technoleg sy'n addas i bwrpas yn hanfodol ar gyfer cofnodi gwybodaeth a gweithio'n effeithiol yn y maes. Rhoddir sylw i sut gellir gwneud y defnydd gorau o'r system bresennol a sut gellir ei haddasu i gwrdd yn well a gofynion y Gwasanaeth.

2.11 Gweithio gyda phartneriaid

Mae lluo o asiantaethau a chyrrff yn cyfrannu tuag at ddarparu mynediad i gefn gwlad yng Ngwynedd. Mae'r Gwasanaeth Cefn Gwlad wedi hen arfer gweithio mewn partneriaeth er mwyn cyflawni amcanion cyffredin er budd pawb.

2.11.1 Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri

Mae Awdurdod y Parc Cenedlaethol Eryri (APCE) yn chwarae rôl flaenllaw yn narpariaeth mynediad yng Ngwynedd. Mae ardal y Parc yn denu'n dros 4 miliwn o ymwelwyr y flwyddyn. Yn 2018 roedd 557,991 wedi ymweld â'r Wyddfa a 66,241 i Gader Idris.

Mae 2,409km (1,497 milltir) o hawliau tramwy yn ardal y Parc sef yn agos i 64% o rwydwaith gyfan Gwynedd. O'r uchod mae 375km (233 milltir) yn llwybrau sy'n cael eu hyrwyddo gan APCE.

Cyngor Gwynedd yw'r awdurdod priffyrdd statudol sydd â chyfrifoldeb am oll faterion cyfreithiol yn ymwneud a hawliau tramwy o fewn ardal Y Parc sydd yng Ngwynedd. Mae APCE yn gyfrifol am dir mynediad agored yn unol â Deddf Cefn Gwlad a Mynediad 2000.

Dros y blynyddoedd mae'r Parc wedi canolbwyntio ymdrech ac adnoddau i gynnal y llwybrau hynny sy'n cael y defnydd mwyaf ac i ddatblygu llwybrau cylch sy'n gwasanaethu cymunedau lleol yn ogystal ag ymwelwyr. Maent hefyd wedi sicrhau cyllid ar gyfer datblygu llwybrau aml bwrpas fel Lôn Gwyrfai ac wedi cychwyn datblygu Cylchdaith Yr Wyddfa sef llwybr lefel isel o amgylch Y Wyddfa.

Nodwyd yn y CGHT gwreiddiol y bwriad i negodi cytundeb ffurfiol rhwng Cyngor Gwynedd a'r Parc er mwyn sefydlu dull mwy integredig o weithio ym maes mynediad. Mae'r ddau awdurdod wedi cytuno ar egwyddorion cydweithio sy'n cydnabod rolau'r ddau gorff. Bydd angen camau pellach dros y blynyddoedd nesaf er mwyn adeiladu a chryfhau'r berthynas.

DATGANIAD GWEITHREDU 7

7a. Parhau i adeiladu perthynas a chydweithio gyda'r APCE

2.11.2 Cyngorau Cymuned a Thref

Mae Cyngor Gwynedd yn cydnabod pwysigrwydd gwaith a mewnbwn y Cyngorau Cymuned a Thref i gynnal hawliau tramwy o fewn eu hardaloedd. Dangosodd ymarferiad ymgysylltu dros aeaf 2016 / 17 bod y mwyafrif helaeth o Gyngorau Cymuned a Thref yn awyddus i weld llwybrau poblogaidd yn cael eu cynnal a'u gwella. Roedd dealltwriaeth ymysg llawer o'r cyngorau bod cyfleoedd mynediad yn bwysig i'r economi a llesiant pobl leol.

Er mwyn gallu cefnogi gwaith y Cyngorau Cymuned mae'r Cyngor yn parhau i weithredu trefniant o ad-dalu costau gwaith cynnal a wneir ganddynt. Serch hynny, mae lleihad yn y gyllideb graidd wedi golygu bod y cyfraniad yma hefyd wedi'i leihau.

Hyd at 2016 roedd oddeutu £70,000 yn cael ei ad-dalu'n flynyddol i'r Cyngorau Cymuned, ers 2016 mae'r cyfraniad wedi lleihau i £32,000. Mae'n ofynnol bod y cyllid yn cael ei ddefnyddio i gynnal llwybrau categori 1 a 2 yn unig.

O ganlyniad i'r newid mae nifer y Cyngorau cymuned sy'n manteisio ar y cyfle wedi lleihau o 53 yn 2016 i 48 yn 2019 (nodir na fu rhai Cyngorau erioed yn rhan o'r trefniant a bod 5 CC Penllyn yn un endid o dan Bartneriaeth Penllyn). Mae'r lleihad mewn cyllid sydd ar gael i'r Cyngorau Cymuned wedi golygu bod y Cyngor wedi gorfod ysgwyddo'r gwaith ychwanegol mewn sawl ardal. Ar y llaw arall mae rhai Cyngorau Cymuned a Thref wedi cynyddu eu gwariant ar gynnal llwybrau o fewn eu hardal allan.

DATGANIAD GWEITHREDU 8

8a. Parhau i gydweithio a Chyngorau Cymuned a Thref i gefnogi eu gwaith o gynnal llwybrau sy'n bwysig yn lleol.

2.11.3 Tirfeddianwyr

Mae'r mwyafrif helaeth o hawliau tramwy cyhoeddus yn croesi tir ac eiddo preifat ac felly mae'n hanfodol fod swyddogion y Gwasanaeth Cefn Gwlad yn meithrin perthynas dda gydag ystod eang o berchnogion a rheolwyr tir. Heb berthynas adeiladol byddai'n hynod anodd rheoli a gwella mynediad at gefn gwlad.

Mae'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol yn berchen tiroedd arfordirol ac wedi bod yn bartner allweddol yn natblygiad y Llwybr Arfordir.

Er bod canran uchel o lwybrau ar dir amaethyddol a choedwigaeth mae llwybrau hefyd i'w cael o fewn trefi a phentrefi, stadau diwydiannol, canolfannau gwyliau a hyd yn oed yn croesi gerddi preifat. Mae bodolaeth llwybrau yn agos i dai yn gallu cael effaith ar breifatrwydd y trigolion ac mewn achosion o'r fath rhaid i staff dangos diplomyddiaeth a thact wrth ddelio â sefyllfaoedd sensitif.

2.11.4 Cyfoeth Naturiol Cymru

Mae Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) yn cydweithio ac yn dylanwadu ar waith y Gwasanaeth Cefn Gwlad mewn sawl ffordd.

- Mae CNC n dirfeddiannwr sylweddol, yn enwedig o dir coedwigoedd ym Meirionnydd sydd â nifer o hawliau tramwy cyhoeddus yn eu croesi. Rhaid cydweithio a rheolwyr tir i sicrhau nad yw gwaith coedwigaeth yn amharu a'r hawliau cyhoeddus.

- CNC sy'n gyfrifol am weinyddu grant Llwybr Arfordir Cymru sy'n talu am swyddog prosiect, gwaith cynnal a gwelliannau. Maent hefyd yn rhedeg sawl cronfa grant gan gynnwys cefnogaeth i waith o fewn AHNE Llŷn
- CNC sy'n arwain y gwaith o baratoi a diweddarau'r Datganiadau Ardal ac yn cydlynu'r Rhaglen Diwygio Mynediad.

2.11.5 Grwpiau Defnyddwyr

Mae cyswllt ac aelodau gwahanol grwpiau defnyddwyr yn digwydd mewn amrywiaeth o ffyrdd. Maent yn helpu'r Gwasanaeth wrth adrodd ar broblemau ac adnabod gwelliannau sydd eu hangen.

Mae derbyn persbectif person mewn cadair olwyn yn gwneud byd o wahaniaeth wrth ddylunio llwybrau newydd ac mae eu harbenigedd yn werthfawr wrth baratoi gwelliannau i lwybrau marchogaeth a beicio.

Mae cynrychiolwyr lleol hefyd yn ymateb i ymgynghori ar orchmynion cyfreithiol ynghyd a lobio a dod a materion i sylw gwleidyddion lleol a chenedlaethol.

2.12 Gwirfoddolwyr

Mae'r Gwasanaeth Cefn Gwlad wedi ymdrechu dros y blynyddoedd i gefnogi a chynyddu cyfleoedd gwirfoddoli gan unigolion a mudiadau. Mae gwirfoddolwyr yn cyfrannu tuag at waith ar y rhwydwaith hawliau tramwy, y Lonydd Glas a hefyd ar diroedd gwarchodfeydd natur a choedlannau.

Mae gwirfoddolwyr yn gallu gwneud amrywiaeth eang o dasgau ond nid yw cynnal gweithlu gwirfoddol yn gallu digwydd heb gefnogaeth a gwaith trefnu a wneir gan staff y Gwasanaeth. Rhaid ystyried ym mhob achos iechyd a diogelwch y gwirfoddolwyr a sicrhau bod ganddynt yr offer a defnyddiau sy'n eu galluogi i gyflawni tasgau'n ddiogel ac effeithlon.

Mae dealltwriaeth erbyn hyn o'r budd mae unigolyn yn ei gael o wirfoddoli,

- gwella iechyd corfforol a meddyliol,
- cymdeithasu
- ennill profiadau a sgiliau newydd.

Mae galw a'r diddordeb yn bodoli i ymestyn cyfleoedd gwirfoddoli ond ni fyddai hyn yn effeithiol heb fod gennym yr adnoddau staff i drefnu a chydgordio'r gwaith.

DATGANIAD GWEITHREDU 9

9a. Bydd y Gwasanaeth yn adnabod cyfleoedd i ymestyn a chryfhau cysylltiadau gyda mudiadau ac unigolion sy'n awyddus i wirfoddoli ac yn ceisio cyllid er mwyn cefnogi'r gwaith a wneir ganddynt.

2.14 Fforymau Mynediad Lleol

Mae Fforymau Mynediad yn gyrrff statudol sy'n rhoi cyngor annibynnol ar faterion mynediad a hamdden awyr agored. Mae aelodaeth y Fforymau yn cynnwys ystod eang o fuddiannau defnyddwyr a deiliaid tir.

Mae tri Fforwm Mynediad Lleol y weithredol yn ardal Gwynedd, sef :

- Fforwm Arfon a Dwyfor - gweinyddir gan y Gwasanaeth Cefn Gwlad
- Fforwm Gogledd Y Parc Cenedlaethol - gweinyddir gan APCE
- Fforwm De Y Parc Cenedlaethol - gweinyddir gan APCE

Mae'r Fforymau yn ymateb i ymgynghoriadau gan Y Llywodraeth a chyrrff cyhoeddus ar faterion fydd yn dylanwadu ar fynediad a defnydd tir yng Nghymru.

Rhan 3 . Thema B : Y Map a'r Datganiad Swydddogol

3.1 Beth yw'r map a'r datganiad swydddogol ?

Daeth yn ofynnol i awdurdodau lleol i baratoi map diffiniol a datganiad swydddogol yn sgil cyflwyno Deddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949.

Y cam cyntaf a gychwynnwyd yn 1950au cynnar oedd cynnal arolwg o'r Llwybrau troed, llwybrau ceffyl neu ffyrdd a ddefnyddir fel llwybrau cyhoeddus. Arweiniodd yr arolwg i baratoi map drafft ac yna map darpari ethol. Yn ystod y broses bu cyfle i unigolion, mudiadau a thirfeddianwyr wened sylwadau a gwrthwynebu cynigion i gofrestru hawliau tramwy.

Y cam olaf oedd paratoi'r map swydddogol, yn achos Gwynedd golygai hyn ddau fap sef map swydddogol Sir Feirionnydd (cyhoeddwyd 13.8.1964) a map swydddogol Sir Gaernarfon (cyhoeddwyd 2 .1.1975).

3.2 Defnydd a phwysigrwydd y Map Diffiniol a'r Datganiad Swydddogol.

Y Map Swydddogol yw sylfaen gwaith yr Awdurdod ym maes hawliau tramwy, mae'n allweddol i'r gwaith o reoli'r rhwydwaith Hawliau Tramwy. Dyma'r cofnod sy'n dangos lleoliad a statws hawl tramwy a ni ellir ei newid mewn unrhyw ffordd heb orchymyn cyfreithiol.

Mae cywirdeb y map yn bwysig dros ben wrth i'r Cyngor ystyried ceisiadau Cynllunio, neu i ddarpar brynwyr tir ag eiddo. Gall methiant i roi ystyriaeth i'r map diffiniol arwain at anghydfod rhwng cymdogion a rhwng unigolion a'r Cyngor.

Mae'r Map Diffiniol yn cael ei gadw gan yr Uned Cefn Gwlad ar nifer mawr o daflenni maint A1, a darperir copïau papur i'r cyhoedd, datblygwyr a thirfeddianwyr os gofynnir amdanynt. Mae yna fersiwn digidol o'r map sy'n cael ei ddefnyddio ar systemau mapio'r Cyngor ac a ddarperir i'r Arolwg Ordans ond nid yw'r ddeddfwriaeth bresennol yn cydnabod fersiynau digidol fel y gwir fap diffiniol.

Yn 2019 rhoddwyd y fersiwn digidol ar safle we allanol y Cyngor

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/map/default.htm?iaith=cy&xC=257293&yC=336548&layer=29&level=1>

Gellir defnyddio'r map i gyflwyno ymholiad neu gŵyn ynglŷn â chyflwr llwybr penodol. Er bod y map ar y we yn ddull effeithiol o gyflwyno gwybodaeth ni ddylid dibynnu'n arno i ddatrys ansicrwydd ynglŷn â llinell llwybr ac anogir y cyhoedd i drefni i weld y map diffiniol caled.

DATGANIAD GWEITHREDU 10

10a. Cadw a diweddarau'r map swyddogol a datganiadau ysgrifenedig

10b. Cynnal a diweddarau'r map ar wefan Y Cyngor a hyrwyddo'i ddefnydd.

3.3 Gorchmynion Diwygio Map Swyddogol (GDMS) :

Gall unrhyw ddefnyddiwr, tirfeddiannwr neu ddeiliad tir wneud cais i'r awdurdod priffyrdd i ddiwygio'r map swyddogol. Gwneir hyn trwy gyfrwng Gorchmynion Diwygio Map Swyddogol yn unol ag adran 53b o Ddeddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981.

Wrth baratoi cais rhaid i'r ymgeisydd gasglu a chyflwyno tystiolaeth i gefnogi'r gorchmyn, bydd y Cyngor yn asesu'r cais ar sail y dystiolaeth. Gall y dystiolaeth fod yn dystiolaeth o ddefnydd neu'n dystiolaeth ddogfennol a hanesyddol.

Mae'n hollbwysig fod y Cyngor yn cymryd golwg gytbwys ar y cais gan roi cyfle teg i gefnogwyr a gwrthwynebwyr gyflwyno dadleuon o blaid ac yn erbyn y Gorchmynion.

Yn dilyn derbyn a chofrestru cais dylai'r Cyngor wneud penderfyniad ar gais GDMS o fewn 12 mis o'i gyflwyno. Os na wneir penderfyniad gall ymgeisydd apelio i'r Arolygaeth Gynllunio i osod amserlen ar y Cyngor i wneud penderfyniedwyr.

Ymdrechir lle bosibl i geisio datrysiaid rhwng y diddordebau gwahanol ond y tebygrwydd ydi bydd y mwyafrif o geisiadau yn mynd i'r Arolygaeth Gynllunio i benderfynu sut gellir dod i benderfyniad. Yn aml y penderfyniad ydi cynnal Ymchwiliad Cyhoeddus.

Oherwydd y pwyslais ar gywirdeb a safon y dystiolaeth a'r tebygrwydd o orfod cyfiawnhau penderfyniad mewn ymchwiliad cyhoeddus mae'n anorfod fod y broses yn drwm o safbwynt amser staff Yr Adran ynghyd a gwasanaeth cyfreithiol y Cyngor.

Mae cyfres o doriadau cyllidebol ers 2010 wedi golygu mai un aelod o staff penodedig sydd bellach ar gael i ymdrin â GDMS yn ogystal â gorchmynion eraill. Ychwanegwyd at y capasiti yn 2020 yn sgil apwyntio hyfforddai proffesiynol i gynorthwyo gyda gwaith cyfreithiol hawliau tramwy.

Canlyniad hyn yw bod ôl gronid o osodion Ionawr 2020 roedd 60 cais wedi'i gofrestru. Gall y cyhoedd weld rhestr o'r oll geisiadau ar safle we'r Cyngor.

Os na phenderfynwyd ar gais o fewn 12 mis i'w gofrestru, gall yr ymgeisydd ofyn i'r Arolygaeth Gynllunio osod amserlen i'r Cyngor ddod i benderfyniad

Mae'r Cyngor yn derbyn, ar gyfartaledd 3 cais newydd pob blwyddyn, yn bresennol mae'n cymryd o leiaf 4 blynedd i gais GDMS gael ei gwblhau yn enwedig os yw'n arwain i Ymchwiliad Cyhoeddus.

Or 60 cais cofrestredig sydd heb eu penderfynu gwelir bod 29 yn dyddio'n ôl cyn 1996 (Adrefnu Llywodraeth Leol). Rhaid nodi nad yw'r ddeddfwriaeth yn caniatáu'r awdurdod i ddiystyru unrhyw gais beth bynnag y dyddiad cafodd ei gofrestru. Gall y Cyngor fabwysiadu trefn ar gyfer blaenoriaeth ceisiadau, mae polisi 3.3 yn nogfen Polisiâu Hawliau Tramwy Gwynedd yn gosod meini prawf ar gyfer blaenoriaethu ceisiadau. Serch hynny, mae profiad y blynyddoedd diweddar wedi dangos bod angen cryfhau'r meini prawf a chynnwys trefn sgorio.

DATGANIAD GWEITHREDU 11

11a Mabwysiedir trefnu ar gyfer blaenoriaethu ceisiadau GDMS er mwyn gwneud y defnydd gorau a mwyaf effeithlon o adnoddau ac sy'n dod a'r budd mwyaf i ddefnyddwyr hawliau tramwy.
Eglurir y drefn blaenoriaethu i ymgeiswyr ac fe'i defnyddir i ymateb i apelïadau i'r Arolygaeth Gynllunio.

3.4 Gorchmynion Llwybrau Cyhoeddus (GLIC)

Os yw'r Cyngor yn ystyried bod newid i'r Map Swyddogol yn ddymunol mae'n bosibl gwneud y newid drwy gyfrwng sawl gweithdrefn gyfreithiol a gorchmynion llwybrau cyhoeddus. Prif gymhellïad y Cyngor wrth wneud neu gefnogi GLIC yw'r budd sy'n deillio i'r rhwydwaith a defnyddwyr.

Er enghraifft defnyddir A25 Deddf Priffyrdd 1980 i greu llwybrau newydd drwy gytundeb y perchennog tir, mae A25 wedi'i ddefnyddio'n llwyddiannus er mwyn gwella llinell y llwybr Arfordir.

Gellir gwyrto hawl tramwy drwy ddefnyddio A119 o Ddeddf Priffyrdd 1980, mae'n erfyn hwylus i osgoi manau peryglus neu i ddatrys anghydfod rhwng perchennog tir a defnyddwyr.

3.5 Gorchmynion Cam Cyfreithiol (GCC)

Pwrpas GCC yw cofnodi ar y map swyddogol newidiadau sy'n deillio o GDMS, GLIC neu ddigwyddiadau eraill megis Gorchmynion Ffyrdd ymyl sy'n cael eu gwneud o ganlyniad i welliannau priffyrdd.

Mae cwblhau a phrosesu GCC yn sicrhau bod y map swyddogol yn cael ei ddiweddarau a'i gadw'n gyfredol.

3.6 Gwallau ac anghysondebau

Mae'r map swyddogol yn cynnwys sawl math o wall neu anghysondeb er enghraifft gwahaniaeth rhwng y map a'r disgrifiad yn y datganiad ysgrifenedig, llwybrau sy'n darford yn unman heb gysylltiad i lwybr neu briffordd arall, llinell llwybr yn cael ei ddangos yn mynd drwy adeilad neu strwythur oedd eisoes yn bodoli.

Mae llawer o'r gwallau yn dyddio'n ôl i adeg paratoi'r map drafft a'r map darpariaeth ond serch hynny mae gwallau o'r fath yn gallu bod yn sail i anghydfod rhwng perchnogion tir a'r Cyngor a rhwng un perchennog a'r llall.

Byddai angen dilyn trefn GDMS os am ddatrys nifer mawr o'r gwallau sydd ag oblygiadau mawr o safbwynt adnoddau.

Nodwyd yn CGHT 2007 byddai angen un aelod o staff ychwanegol er mwyn datrys 200 achos fyddai angen GDMS. Oni bai bod achosion wedi codi sy'n golygu ei bod yn angenrheidiol i ddatrys gwall ni fu'n bosibl ymateb i'r mwyafrif helaeth o'r 200 gwall. Mae'n annhebygol bydd adnoddau yn ganatau i'r gwallau hyn gael eu datrys yn y dyfodol a rhaid ymdrin â hwy fesul achos.

DATGANIAD GWEITHREDU 12

12.a Adolygir y rhestr o wallau ac anghysondebau ar y map diffiniol, gweithredi'r i'w datrys os yw adnoddau caniatáu.

3.7 Ffyrdd coll

Defnyddir y term "ffyrdd coll" i ddisgrifio llwybrau na chawsant erioed eu hadnabod a'u cofnodi ar y map swyddogol. Yn Neddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy gosodwyd Ionawr 2026 fel y dyddiad terfynol ar gyfer cofrestru'r "ffyrdd coll" yn seiliedig ar dystiolaeth hanesyddol sef cyn 1949.

Mae'n werth nodi nid yw'r Adran yma o'r ddeddf wedi'i gweithredu yng Nghymru ac mae ei berthnasedd yn cael ei ystyried o fewn y Rhaglen Diwygio Mynediad.

Rhan 4. Thema C : Cwrdd â anghenion defnyddwyr

4.1 I ba raddau y mae hawliau tramwy lleol yn bodloni'r cyhoedd nawr ac yn y dyfodol.

Er mwyn ceisio adnabod anghenion defnyddwyr rhoddwyd cyfle i'r cyhoedd roi eu barn mewn ymgyrch ymgysylltu yn 2017. Cafwyd 1,386 ymateb dilys, mae adroddiad llawn o ganfyddiadau'r holiadur wedi gyflwyno yn atodiad 2.

Rhaid cadw mewn cof gall unigolion, gwaeth beth fo'u gall corfforol fod yn perthyn i fwy na un grŵp o ddefnyddwyr.

Mewn ymateb i Holiadau Hawliau Tramwy dywedodd

- 43.6% o'r rhai a ymatebodd eu bod yn cerdded hawliau tramwy yn ddyddiol
- Mewn ymateb i'r cwestiwn "Beth yw eich prif resymau am ddefnyddio Hawliau Tramwy?", atebodd 71.7% er mwyn cadw'n heini, 59.1% i wyllo bywyd gwylt a mwynhau cefn gwlad a dywedodd 38.8% i fynd a'r ci am dro.
- Roedd 61.2% wedi dod ar draws problem wrth ddilyn hawl tramwy.
- Un o brif ganfyddiadau'r ymgynghoriad oedd bod llwybrau cylch a llwybrau lleol yn cael eu ffafrio gan fwyafrif o ddefnyddwyr yn hytrach na lwybrau pellter hir.
- Mewn ymateb i gwestiwn a ofynnwyd yn yr Holiadur "Ydych yn credu fod y rhwydwaith hawliau tramwy presennol yn addas ac yn cwrdd â gofynion y mwyafrif o ddefnyddwyr?" Dywedodd 44% eu bod yn fodlon a 41% yn dweud nad oeddynt (15% heb ateb).
- Mewn ymateb cwestiwn ynglŷn â sut gellir gwella'r rhwydwaith, o'r rhai oedd wedi ateb nad oeddynt yn fodlon gyda'r rhwydwaith roedd canran uchel yn awyddus i weld rhagor o lwybrau beic, Llwybrau marchogaeth ac roedd 18.3% yn credu dylai beicwyr a marchogion gael yr hawl i ddefnyddio'r mwyafrif o lwybrau troed.
- Roedd cefnogaeth gref dros newid deddfwriaeth er mwyn hwyluso gwaith Awdurdodau Lleol i greu a diwygio hawliau tramwy.

Yn ychwanegol i'r holiadur gofynnwyd hefyd am farn y Cynghorau Cymuned a Thref a'r Fforymau Mynediad. Roedd themâu clir i'w gweld o'r ymgynghoriad sef awydd i gael -

1. Rhwydwaith sy'n darparu cysylltiadau rhwydd o fewn cymunedau ar gyfer hamddena, cadw'n heini a theithio llesol.
2. Rhwydwaith sy'n cynnig darpariaeth well ar gyfer pob carfan o ddefnyddwyr

4.2 Cerddwyr

Mae gan gerddwyr yr hawl i ddefnyddio'r rhwydwaith hawliau tramwy gyfan, gyda llawer yn cerdded gyda'i cwn neu gyda phram neu gerbyd plentyn.

Dengys tystiolaeth genedlaethol, mai taith gerdded oddeutu 3 milltir sy'n arferol i fwyafrif o bobl. Gwelwyd o'r ymgynghoriad bod dymuniad i gael llwybrau cylch sy'n agos i gymunedau ac yn hwylus a diogel i'w defnyddio. Daeth y galw yma i'r amlwg yn ystod cyfnod clo Cofid yn 2020 pan welwyd cynnydd mewn defnydd llwybrau oedd yn agos i gymunedau.

Gellir gwella llawer o lwybrau er budd pob defnyddiwr drwy weithredu egwyddorion dull lleiaf rhwystrol sef newid camfeydd am giatiau ac os yn bosibl cael gwared â giatiau hefyd. Rhaid wrth gwrs gymryd anghenion rheolaeth stoc i ystyriaeth ond mae'r gwasanaeth cefn gwlad wedi cael llwyddiant i gytuno'r newidiadau gyda rheolwyr tir.

4.3 Beicwyr

Mae beicio ar ac oddi ar y briffordd wedi tyfu mewn poblogrwydd dros y ddegawd ddiwethaf.

Gall beicwyr ddefnyddio hawliau tramwy sy'n llwybrau marchogaeth, cilffyrdd cyfunedig a chilffyrdd ar gael i bob traffic. Yn ychwanegol mae'r gan Wynedd y rhwydwaith Lonydd Glas sy'n llwybrau aml ddefnydd wedi'i datblygu'n bennaf ar y cyn rheilffyrdd.

Mae'r Lonydd Glas hefyd yn rhan o'r rhwydwaith beicio cenedlaethol, Lon Las Cymru (Rhif 8) sy'n defnyddio cyfuniad o'r Lonydd Glas, lonydd tawel a llwybrau ar diroedd coedwigaeth Cyfoeth Naturiol Cymru.

Mae'r Lonydd Glas hefyd wedi'i adnabod fel llwybrau Teithio Llesol gan eu bod yn cysylltu cymunedau -

- Lon Las Ogwen – Bangor – Glasinfryn – Tregarth – Bethesda
- Lon Las Menai – Caernarfon – Y Felinheli
- Lon Eifion – Caernarfon- Groeslon, Penygroes , Bryncir

Datblygwyd ac uwchraddiwyd y rhwydwaith presennol dros gyfnod o 20 mlynedd, mae'r prif lwybrau bellach gydag wyneb tarmac ac mae gwelliannau mawr wedi cymryd lle yn sgil sicrhau grantiau, er enghraifft agor twnnel Tywyll, er mwyn creu cyswllt uniongyrchol rhwng Tregarth a Bethesda.

4.4 Marchogwyr

Dim ond 10% o'r rhwydwaith hawliau tramwy sydd ar gael i farchogwyr. Yn ychwanegol mae'r ddarpariaeth bresennol yn fratiog sy'n golygu nad yw'n bosibl dilyn taith heb orfod mynd ar y briffordd. Gan fod peryglon amlwg yn gysylltiedig â marchogaeth ar briffordd brysur mae'r Gymdeithas Ceffylau Prydeinig a grwpiau lleol yn ymgychu i wella'r ddarpariaeth ar gyfer marchogwyr.

Gall y Cyngor wella darpariaeth i farchogwyr drwy

- Gwneud gwelliannau llwybrau marchogaeth a chilffyrdd presennol, gall hyn gynnwys addasu giatiau i'w gwneud yn haws i'w agor a chau ar gefn ceffyl. Mae marchogwyr hefyd yn awyddus i gael defnydd llawn o'r rhwydwaith Lonydd Glas. Yn bresennol caniateir defnydd o Lon Las Ogwen a rhannau o Lon Eifion, penderfynwyd yn y gorffennol i gyfyngu'r defnydd o'r Lonydd Glas er diogelwch y marchogion a defnyddwyr eraill.
- Cofrestru hawliau newydd neu uwchraddio hawliau presennol drwy drefn GDMS. Fel y nodwyd yn rhan 3.3 mae'r drefn yma'n aml yn gynhennus a bydd y mwyafrif o berchnogion a rheolwyr tir yn anfodlon cydweithio i uwchraddio hawliau o lwybr troed i lwybr marchogaeth neu gulffordd.
- Cynnwys darpariaeth fel rhan o gynlluniau a phrosiectau Teithio Llesol, er nid yw canllawiau Teithio Llesol presennol y cyfarch anghenion marchogwyr.

4.5 Asesu Anghenion pobl gyda nam ar eu synhwyrau a'u symudedd

Yn ôl cyfrifiad 2011 mae 20.5 % o boblogaeth Gwynedd yn dangos bod gweithgaredd dydd i ddydd yr unigolion wedi eu cyfyngu oherwydd anabledd. Nodwyd bod 9.7% (11,824) gyda lefel uchel o gyfyngiad a 10.8% (13,184) gyda lefel isel o gyfyngiad.

Mae'n ddyletswydd ar y Cyngor, ym mhopeth a wneir gan yr Awdurdod i gydymffurfio a gofynion Deddf Cydraddoldeb 2010 i leihau anghydraddoldeb boed hyn yn seiliedig ar hil, oedran, anabledd corfforol, crefydd neu cyfeiriadedd rhywiol. Rhad hefyd gymryd i ystyriaeth Deddf Llesiant a Chenedlaethau'r Dyfodol.

Yng nghyd-estyn mynediad i Gefn Gwlad mae'r sylw pennaf am fod ar sut gellir ymateb i anghenion unigolion sydd â phroblemau symudedd, yn ddall neu'n rhannol ddall.

Mewn ymateb i'r ymgynghoriad bod 7% o rai a atebodd yn dweud nad oeddynt yn defnyddio hawliau tramwy am resymau anabledd, oedran ac iechyd gwael.

Rhaid cydnabod bod natur tirwedd a thopograffi Gwynedd am fod yn rhwystr i rai defnyddwyr serch hynny ni ddylai hyn fod yn esgus i beidio gweithredu camau ymarferol a rhesymol fy ngwella mynediad i bawb.

Camau ymarferol –

- Gweithredu dull lleiaf rhwystrol mewn perthynas â hawl tramwy a llwybrau a rheolir gan Y Cyngor. Yr enghraifft amlwg fyddai i newid camfa i giât, ac os yn bosibl i gael gwared â'r giât yn gyfan gwbl. Gall hefyd gynnwys lleihau rhwystrau wrth fynedfeydd y Lonydd Glas oni bai eu bod yn allweddol am resymau diogelwch yn arbennig ger priffyrdd. Gosod "tap rail" ar ganllawiau pont i helpu unigolion dall neu rhannol ddall i gyfarwyddo'i hunain a'r lleoliad.
- Mae llwybrau gydag wyneb gwastad heb dyllau yn llawer mwy diogel a hwylus i'w defnyddio gan gadeiriau olwyn ac unigolion sy'n cael hi'n anodd cadw balans.

Er pa mor bwysig yw'r camau ymarferol rhaid hefyd ystyried sut gellir hyrwyddo llwybrau'n well drwy ddefnyddio technoleg a dylunio arwyddion a gwybodaeth yn y maes mewn ffordd sy'n hawdd ei gyrraedd a'i ddarllen. Enghraifft amlwg fyddai gosod panel dehongli a'r uchder lle gallai rhywun mewn cadeiriau olwyn ei ddarllen yn ogystal â gwybodaeth mewn braille ar baneli neu byst cyfeirio.

Mae'r Gwasanaeth Cefn Gwlad wedi ymdrechu ers blynnyddoedd i ddeall a gweithredu er budd unigolion a nam ar y synhwyrâu. Serch hynny mae yna le i gydweithio'n agosach a mudiadau a grwpiau defnyddwyr.

DATGANIAD GWEITHREDU 13

13a Gweithredu'r dull mynediad lleiaf rhwystrol – newid camfeydd am giatiau lle'n bosibl, lleihau rhwystrau ar y Lonydd Glas a llwybrau aml ddefnydd eraill.

13b Adnabod a gwella llwybrau sy'n agos i gymunedau ac sy'n hwylus i'w defnyddio gan bobl leol a gan bobl gyda nam ar eu symudedd a'u synhwyrâu.

13c. Gweithio gyda phartneriaid o fewn a thu allan i'r Cyngor i adnabod cyfleoedd i wella mynediad i bawb.

13ch. Codi ymwybyddiaeth am lwybrau sy'n addas i bawb.

4.6 Y galw am llwybrau aml ddefnydd

Mae'n amlwg o'r ymgyngori a fu ac o'r ymholiadau a dderbynnir gan y Gwasanaeth Cefn Gwlad bod yna awydd ymysg carfan sylweddol o ddefnyddwyr am ragor o llwybrau aml ddefnydd, sef llwybrau i gerddwyr, beicwyr, marchogwyr sydd hefyd yn cwrdd â gofynion pobl gyda phroblemau symudedd.

Byddai ymestyn argaeledd llwybrau aml ddefnydd yn sicr o gwrdd ag anghenion defnyddwyr, gwelir o'r defnydd o'r Lonydd Glas eu bod yn cael eu defnyddio ar gyfer

hamdden, cadw'n heini, ymlacio ac ar gyfer Teithio Llesol (ee at bwrpas mynd a dod i'r gwaith neu ysgol), maent hefyd yn adnodd gwerthfawr i'r diwydiant twristiaeth yng Ngwynedd.

Er bod y Cyngor wedi cydweithredu'n llwyddiannus dros y blynyddoedd ag eraill i ymestyn y rhwydwaith Lonydd Glas a llwybrau aml-ddefnydd eraill, fodd bynnag mae yna ffactorau cyfreithiol ac ymarferol a all atal neu ohirio cynnydd, megis:

- Os am sefydlu hawliau uwch ar lwybr troed sydd eisoes yn bodoli, hyd yn oed os yw'r llwybr ar y ddaear yn addas ar gyfer beicio a marchogaeth rhaid cael cydweithrediad y perchennog tir. Os nad yw'r perchennog tir yn cytuno gyda newid statws rhaid dilyn trefn GDMS neu A26 Deddf Priffyrdd 1980.
- Os am ymestyn y rhwydwaith Lonydd Glas, er enghraifft ymestyn Lon Eifion i'r de o Fryncir rhaid sicrhau'r tir neu greu hawliau newydd dros dir lle nad oedd hawliau cyhoeddus yn bodoli.
- Mae disgwyl i lwybrau aml ddefnydd fod o safon ac ansawdd uchel, sy'n anrffod yn golygu costau sylweddol os am greu llwybrau newydd neu uwchraddio llwybrau presennol. Er nad yn addas ym mob achos dylai llwybrau aml ddefnydd gwrdd â safonau Teithio Llesol Cymru.
- Nid yw pawb yn cytuno â chaniatáu pob math o ddefnydd ar lwybr. Mae pryderon ynghylch diogelwch, yn enwedig gwrthdaro rhwng gwahanol ddefnyddwyr, mewn perthynas â chŵn heb fod dan reolaeth neu'n ofn bod yn agos i geffylau neu feiciau sy'n cael eu reidio ar gyflymder. Er na ddylid diystyru'r pryderon hyn, gellir eu goresgyn gyda dyluniad da, gwybodaeth ac ymgysylltiad â ddefnyddwyr.

Mae'r angen am lwybrau aml-ddefnyddiwr yn cael ei ystyried fel rhan o broses Adolygu Mynediad, gyda chynnig i feicwyr a marchogion cael yr hawl i ddefnyddio'r llwybr cyhoeddus presennol. Disgwylir canlyniad yr Adolygiad yn ystod 2021, ond cymerith amser hir cyn gellir gweithredu unrhyw newidiadau deddfwriaethol

DATGANIAD GWEITHREDU 14

14a Bydd y Cyngor yn ffafrio gwelliannau i'r rhwydwaith sy'n cynnig darpariaeth aml ddefnydd.

14b Oni bai fod rhesymau diogelwch cadarn yn bodoli dylid caniatáu ddefnydd o'r rhwydwaith Lonydd Glas i farchogwyr.

4.7 Teithiau a hyrwyddir

Mae'r Cyngor wedi ymdrechu dros y blynyddoedd i ddarparu teithiau cylch a llwybrau hir sy'n hwyluso ac annog mynediad er budd trigolion lleol ac i gwrdd â dyheadau twristiaid i fwynhau prydfferthwch a threftadaeth Gwynedd. Yn aml mae teithiau yn dilyn them arbenig yn gysylltiedig â hanes neu fywyd gwyllt.

Mae pwysigrwydd twristiaeth cerdded i'r economi wledig yn amlwg, amcangyfrifir bod twristiaeth cerdded yn dod a £550 miliwn yn flynyddol i economi Cymru gyda'r llwybr arfordir yn gyfrifol am £32 miliwn.

Bydd y mwyafrif o'r teithiau yn defnyddio hawliau tramwy, ffyrdd tawel a llwybrau ar dir cyrff megis yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol. Wrth greu taith i'w hyrwyddo mae'r Cyngor yn cydnabod rhaid cynnal y llwybrau gan sicrhau bod y dodrefn yn gyfan a diogel ac wedi'i harwyddo'n glir.

Mae Gwasanaeth Twristiaeth y Cyngor wedi cydweithio gyda'r Gwasanaeth Cefn Gwlad dros y blynyddoedd i hyrwyddo a marchnata'r teithiau yn lleol, cenedlaethol a rhyngwladol. Mae'r mwyafrif o'r marchnata yn digwydd ar wefan Eryri Mynyddoedd ac Mor. Er yn llai poblogaidd erbyn hyn defnyddir dulliau traddodiadol megis taflen, llyfryn neu banel gwybodaeth i hyrwyddo taith. Dros y blynyddoedd diweddar mae'n arferol i'r wybodaeth fod ar gael ar y we yn unig a drwy wahanol ap ar ffonau clyfar. Mae technoleg yn cynnig cyfleoedd newydd, er enghraifft gellir dilyn y llwybr Arfordir ar Google Street.

Mae llawer o lwybrau a theithiau yn cael eu hyrwyddo ar y we gan gyrff a mudiadau sy'n annibynnol o'r Cyngor neu'r Parc Cenedlaethol.

Sefydlwyd y mwyafrif o'r teithiau gyda chymorth grantiau unwaith ac am byth, mae argaeledd grantiau wedi caniatáu i gynghorau Cymuned a Thref, asiantaethau adfywio a mentrau cymunedol i fynd ati i sefydlu teithiau lleol a rhai pellter hir. Ynndo hyn nid yw hyn yn beth drwg gan ei fod yn golygu bod llwybrau yn cael eu gwella.

Yn arferol nid yw grantiau ar gael i gynnal y teithiau sy'n golygu bod y mwyafrif o'r gost yn disgyn ar y Gwasanaeth Cefn Gwlad i'w cynnal a'i chadw. Mae eithriadau megis y llwybr Arfordir sy'n derbyn cyllideb flynyddol i'w gynnal a hefyd llwybr Llechi Eryri sy'n Fenter Gymdeithasol.

Yn anffodus mae rhai teithiau eraill wedi dirywio oherwydd diffyg cyllid i'w cynnal a chadw. Rhaid felly ystyried dulliau amgen o gynnal y llwybrau a hyrwyddir, er enghraifft drwy :

- Rhesymoli'r teithiau gan ganolbwyntio adnoddau i sicrhau fod nifer llai mewn cyflwr da.

- Annog Cyngorau Cymuned, busnesau twristiaeth, mentrau cymdeithasol neu elusennau sy'n datblygu teithiau i sicrhau eu bod yn ystyried oblygiadau cynnal cyn ceisio am grantiau ac i ymgynghori gyda'r Gwasanaeth Cefn Gwlad yn gynnar.
- Sefydlu a chynnal gweithlu o wirfoddolwyr i ofalu am y llwybrau.

Yn ystod cyfnod clo Cofid roedd diddordeb mawr gan drigolion lleol mewn ail ddarganfod eu bröydd a gwelwyd cynnydd mewn defnydd llwybrau oedd yn agos i drefni a phentrefi. Nid yn unig dylid gwneud ymdrech i wella cyflwr ffisegol y llwybrau ond mae galw i'w hyrwyddo'n lleol.

DATGANIAD GWEITHREDU 15

15a. Bydd y Gwasanaeth yn asesu ansawdd a defnydd teithiau sy'n cael eu hyrwyddo ac yn ystyried eu rhesymoli os nad oes trefniant i'w cynnal yn yr hir dymor. Gellir gwneud y gwaith yma fel rhan o adolygiad Categorioidio.

15b. Rhoddir blaenoriaeth i hyrwyddo cyfleoedd mynediad yn agos at gymunedau lleol.

4.8 Bioamrywiaeth

Mae bioamrywiaeth a'r ecosystem rydym yn byw ynddi yn greiddiol i fwynhad pobl o gefn gwlad. Mae'r rhwydwaith hawliau tramwy, y Lonydd Glas a thir agored yn caniatáu i bobl fwynhau a gwerthfawrogi byd natur.

Mae'n ofynnol i Gyngor Gwynedd gynnal a gwella bioamrywiaeth ym mhopeth a wneir gan yr Awdurdod yn unol ag A6 o Ddeddf Amgylchedd (Cymru) 2016. Mae Adran 6 yn nodi "*Rhaid i awdurdod cyhoeddus geisio gwarchod a gwella bioamrywiaeth wrth ymarfer ei swyddogaethau yng Nghymru, a thrwy hyn hyrwyddo gwydnwch ecosystemau ...*"

Mae llawer o diroedd, afonydd ac arfordir Gwynedd wedi eu dynodi oherwydd eu pwysigrwydd ecolegol a daearegol. Yn ychwanegol mae cefn gwlad Gwynedd yn frith o lecynnau sy'n cynnal amrywiol rhywogaeth o famaliaid, adar, planhigion, ymlusgiaid a phryfetach. Mae'r tiroedd boed yn ddynodedig neu beidio yn bwysig i fywyd gwyllt a rhaid sicrhau cydbwysedd rhwng anghenion mynediad a gwarchod cynefinoedd a rhywogaethau. Dylid bod yn ofalus wrth wneud gwelliannau ac uwchraddio llwybrau yn ogystal ag amseru gwaith rheoli tyfiant er mwyn osgoi ymyrryd ag adar yn nythu a thorri blodau gwyllt.

DATGANIAD GWEITHREDU 16

16a. Rhoddir ystyriaeth i fioamrywiaeth wrth baratoi gwaith i gynnal a gwella llwybrau.

4.9 Cynlluniau Amaeth- amgylcheddol yn dilyn Brexit

Mae ymadawriad Prydain o'r Undeb Ewropeaidd yn golygu rhaid creu fframwaith newydd ar gyfer cefnogi'r sector amaethyddol. Ers degawdau mae cynlluniau megis Tir Gofal a Glastir wedi cyfrannu tuag at wella cynefinoedd naturiol ac adfer nodweddion tirwedd megis cloddiau a waliau cerrig. Er i rai tirfeddiannwr fanteisio ar y cyfle i greu llwybrau caniatol ni fu cefnogaeth uniongyrchol tuag at gynnal y rhwydwaith hawliau tramwy. Mae potensial i ymgorffori cynnal hawliau tramwy o fewn cyfundrefn newydd ar gyfer daliadau cymhorthdal i dirfeddianwyr.

DRAFFET

DRAFFET

DRAFFET